

OSKAR I, KUNG AV SVERIGE OCH NORGE

**Undervisning i karte-utkast för
korporalsskolorna vid fjerde militär-
districtet, upprättad af dess befälhafvare år
1836.**

Stockholm
1837

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

OSCAR I

Reigns
Imperial
Wh. d. v.
(Pr.)

of Rommy Oscar

Kungl. biblioteket

0 0000 000107523

UNDERSÖKNING

i

KARTE-UTKAST
för Korporals-Skolorna

vid

Fjerde Militär-Districtet,

UPPRÄTTAD

AF DESS

BEFÄLHAFVARE

År 1836.

STOCKHOLM, 1837.

HOS P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL.

Sammansättningen af en recognoserings- patrull	§ 1.
Materialier som böra medhafvas	§ 2.
Bestämmande af afstånd	§ 4.
Om skalor	§ 5.
Bestämmande af en punkts rätta läge på papperet	§ 7.
Om karte-tecken	§ 10.
Recognoseringens utförande	§ 15.
Recognosering med flere patruller	§ 22.

Då markens olika beskaffenhet utöfvar ett så stort inflytande på alla krigs-företag, vare sig större eller mindre, är det af väsendtlig vigt för hvarje militär att egna sin uppmärksamhet åt dess mångfaldiga omvexlingar, och att lära sig bedömma de fördelar eller svårigheter dessa erbjuda för anfallet eller försvaret. I ett oskiljaktigt samband med denna lära om terrängen, står förmågan att på papperet affatta en viss trakt, eller en vigtig ställning, dels för att sjelf lättare kunna öfverskåda dess egenheter, dels för att åt andra meddela den kännedom man på fältet tagit om dessa föremål.

Vidsträcktare och utförligare recognoseringar anförtros vanligen åt topograf-officerare af general-staben, men det tillhör liniens både öfver- och under-befäl, att med skyndsamhet och redighet kunna affatta ett karte-utkast, som lemnar en allmän öfversigt om markens hufvud-

sakliga skaplyone. Ändamålet med denna undervisning är att lemna en ledning i detta afseende, och att bringa enhet både i skala och recognoserings method.

Sammansättningen af en recognoserings-patrull.

1. §. En recognoserings-patrull, utsänd att affatta ett karte-utkast, bör anföras af en pålitelig under-officer eller korporal, som har till biträde minst 2 man, hvilka förut bevisat korporals-skola. Till de recognoserandes bevakning medfölja 4 à 6 man hvilka stå under patrull-anförarens befäl; för öfrigt iakttagas de för smygpatruller meddelade föreskrifter. (Se Fält-Tjenst för korporals-skolorna §§. 75—90).

Materialier som böra medhafvas.

2. §. Då recognoserings-bräde svårligen kan medföras, bör patrull-befälhafvaren och det till hans biträde commenderade manskapet vara försedda med en papp-skifva, på hvilken papperet är fästadt.

Ett gevär af hvilket bajonetten aftages kan i nödfall tjena till statif; pappskifvan, hvilken fästes med en större nål vid en i gevärets mynning nedstoppad kork, understödjes med venstra handen, medan geväret lutas i en för den ritande passande vinkel.

Blyertspenna, nålar, kautschuc samt linial (se § 6) böra medhafvas.

3. §. Kavalleristen bör öfva sig att äfven kunna rita till häst.

Bestämmande af afstånd.

4. §. Afstånd mätas af infanterister medelst stegning, hvarvid iakttages, att karlen går fritt och ledigt sin vanliga gång. För att utröna stegets längd bör manskapet vid korporal-skolorna flera gånger gå ett i förväg uppmätt afstånd af omkring 400 à 500 alnar, och uppskrifva det antal steg de gå på nämde vägstycke. Derefter uträknas huru många steg karlen tager på 100 alnar, samt på hvarje jemt 10 tal derunder, hvilket hvar och en bör sig, i en så kallad steg-tabell, till minnes anteckna. Denna steg-tabell bör fästas på baksidan af li-

nialen (se § 6). Då ett större afstånd genom stegning skall uppmätas, iakttages att man, på ett löst papper, som kallas protocoll, drager en linie, som anses föreställa den riktning i hvilken man skall gå; skalan lägges längs efter denna linie. Hvarje gång karlen tillryggalagt det antal steg som motsvarar 100 alnar, afsätter han dem på nämde linie, medelst ett tvärstreck. Vid framkomsten till målet, förvandlas lätt till alnar med tillhjälp af ofvannämde stegtabell det antal steg han gått, sedan han afsatt det sista streck som betecknade ett jemt hundradetal af alnar.

Afstånd mätes af kavalleristen antingen genom ridning efter tid, eller genom räknandet af det antal steg som hästen tagit på nämde afstånd.

För att utröna det afstånd hästen tillryggalägger på en bestämd tid i en viss takt, hör man flere gånger rida en minut, i skridt, traf och galopp, och anteckna de olika afstånd man sålunda tillryggalagt; medeltalet deraf, särskilt för hvarje takt, uppskrifves derefter på en bakpå skalan fästad tabell.

För att medelst räknandet af det antal steg hästen tager, utröna det afstånd han tillryggalägger, bör man flera gånger i skridt och galopp rida ett förut uppmätt afstånd af omkring 400 à 500 alnar; hvarefter uträkning sker särskilt för hvarje takt, på sätt ofvanföre i denna §. nämnes, samt uppskrifves på ofvannämde tabell, hvilken förses med hästens nummer.

Sålunda öfvade böra korporalerna, antingen medelst stegning eller ridning kunna uppmäta afstånd med all den noggranhet som till ett karte-utkast kan erfordras.

Om skalor.

5. §. Då man skall på papperet affatta markens omvexlingar måste det förhållande först bestämmas som skall äga rum emellan ritningen och fältet, det vill säga huru många gånger ett afstånd på ritningen blir mindre än i verkligheten, eller med andra ord: huru många fot på marken svara mot en fot på papperet. Detta kallas att bestämma ritningens skala eller måttstock.

Skalan kallas liten då en fot på papperet föreställer eller svarar emot ett betydligt antal fot på marken, men stor då den föreställer ett litet antal.

Liten skala väljes då man på ett papper af en viss storlek vill upprita en betydlig landsträcka, men endast utmärka markens hufvudsakliga skaplynne. Stor skala väljes deremot då man på samma papper endast vill upprita en mindre trakt, men noga utmärka markens alla omvexlingar.

De vanligaste små skalor som begagnas äro då en fot på papperet svarar antingen mot 200,000 eller 100,000 fot på marken, då skalan säges vara $\frac{1}{200000}$ eller $\frac{1}{100000}$ del af rätta storleken. De vanligaste stora skalor som begagnas äro, då en fot på papperet svarar antingen mot 20,000 eller 10,000 fot på marken, då skalan säges vara $\frac{1}{20000}$ eller $\frac{1}{10000}$ del af rätta storleken. Denna sednare skala, eller $\frac{1}{10000}$ del af rätta storleken, antages vid karte-utkast såsom särdeles passande, och tillräcklig för att införa alla de föremål som i fält behöfva kännas.

6. §. För att med lätthet och noggranhet kunna, under recognoseringen iakttaga det antagna förhållandet emellan ritningen och fältet, bör hvarje recognosör göra sig en skala af följande beskaffenhet. Man tager en trädsticka i form af en liten tunn linial, hvarpå medellinien uppdrages och indelas enligt fig. 1, planchen 1, och på hvilken afståndet emellan tvär-linierna är $\frac{1}{5}$ dels decimal tum, ($\frac{1}{100}$ aln) motsvarande 100 alnar på fältet. I afskärnings-punkterna *c*, *d*, *e*, *f*, *m*. fl. genomstickes linialen med en knappål. I båda ändarne *a*, *b*, göres ett hål jemnt så stort att spetsen af blyertspennan kan trädas derigenom. En liten ögla fästes genom hålet *a* eller *b*, för att under sjelfva recognoseringen fasthänga skalan på en knapp.

Då ett genom stegning bestämdt afstånd skall utsättas, lägges nämde skala på papperet, och angifver utan behof af cirkel den till verkligheten motsvarande längd.

Denna linial kan äfven begagnas för att uppdraga cirkelbågar, på följande sätt. Om man exempelvis antager radien till 400 alnar tages *f* till medelpunkt, (se figuren) en knapp-

nål trådes genom hålet vid *f* för att fästa linialen, hvarefter blyertspennan sättes vid *a* och beskriver sålunda den äskade cirkelbågen på det underliggande papperet. Vill man uppdraga en cirkelbåge hvars radie är 450 alnar tages punkten *i* till medelpunkt och trådes blyertspennan i punkten *b*.

Bakpå skalan fästes papper på hvilket steg- (rid-) tabellen uppskrifves och förses med korporalens namn, eller hästens nummer *).

Bestämmande af en punkts rätta läge på papperet.

7. §. För att affatta ett karte-utkast, ä hvilket de utsatte föremålen äga till hvarandra i det närmaste samma förhållande som i verkligheten, måste man först bestämma vissa hufvud-punkters rätta läge på papperet, hvarefter de föremål, som ligga emellan dessa punkter, utsättas dels efter ögonmått dels efter stegning.

*) Denna linial har först blifvit begagnad af Lieutenanten C. P. Leijonflycht vid Svea Lif Gardes korporalers recognoserings öfningar år 1836.

8. §. En punkts rätta läge bestämmes hufvudsakligen på följande sätt:

1:o) Genom en syftlinie på hvilken afståndet bestämmes.

2:o) Genom syftning från tvenne förut bestämda punkter utan mätning, hvilket kallas afskärning.

Att enligt det första sättet bestämma en eller flera punkters läge sker på följande sätt:

Sedan recognosören på papperet utsatt det ställe a (planchen 1, fig. 2) på hvilket han befinner sig, och derifrån uppdragit en linie a k , som skall utmärka riktningen till ett annat föremål B , utsätter han så väl i punkten a som i någon annan punkt k på den uppdragna linien en knappnål. Derefte låter han en af sina medhjelpare hålla skifvan, så att båda nålarne komma i samma riktning som linien $A. B$, på fältet; detta kallas att inrikta skifvan. Sedan lägger han linialen intill knappnålen vid a , och i riktningen mot den punkt C , som skall bestämmas, samt uppdrager en linie längs linialen; detta kallas att syfta, och den uppdragna linien syftnings-linia. Skola flere punk-

ter *D*, *E*, o. s. v. bestämmas, så syftas äfven till dem på ofvan beskrifne sätt. För att sedan bestämma deras verkliga läge på papperet, uppstegas deras afstånd från punkten *A*, och afsättes med skalan på den uppdragna syftningslinien, då *b*, *c*, *d*, *e* utmärka punkternas *B*, *C*, *D*, *E*, rätta läge på papperet.

Det andra sättet, som företrädesvis begagnas när terrängen det tillåter, verkställes som följer. Sedan skifvan blifvit inriktad i punkten *A*, fig. 3, planchen 1 på ofvannämde sätt, och syftningslinierna till *C*, *D*, *E*, uppdragne, uppmätes afståndet till *B*, dit recognosören flyttar sig; detta afstånd afsättes med skalan på linien *a k i b*, dit knappnålen flyttas ifrån *k*. Brädet inriktas i *B*, så att knappnålarne komma i sigtlinien *B A*, nya syftningslinier uppdragas till *C*, *D*, *E* under iakttagande af att linialen stöder mot knappnålen i *b*; dessa nya syftningsliniers afskärningspunkter *c*, *d*, *e*, med de ifrån *A* uppdragne, bestämma punkternas *C*, *D*, *E* rätta läge på papperet.

9. §. Under en fortsatt recognosering kan likväl någon gång inträffa att afståndet till den

punkt hvartill man syftat, ej kan uppmätas, och att samma punkt ej synes från det ställe hvarifrån man påräknat taga afskärning. Figuren 4, planchen 1 utvisar ett exempel härpå. Här anses syftlinien AC vara uppdragen på papperet, och punktens B läge b utsatt. För att nu bestämma ställets C läge, stegas till det-samma från B , under iakttagande att i möjligaste måtto gå i riktningen BC . Derefter tagges b till medelpunkt, och med tillhjälp af skalan, på förut omtaladt sätt, ritas en cirkelbåge med det uppmätta afståndet till radie. Afskärnings-punkten c , som cirkelbågen gör med syftlinien, utmärker då det sökta läget. Skulle åter stället C hvarken synas från A eller B , så kan dock dess läge med någorlunda noggranhet bestämmas, om dess afstånd från A och B kunna uppmätas, sålunda att dessa afstånd tagas till radier för cirkelbågar, hvilkas medelpunkter äro a och b , då den afskärningspunkt dessa bågar göra med hvarandra blir det sökta läget. Kunna ej heller afstånden AC och BC uppmätas, måste man uppskjuta med bestämmandet af det ifrågavarande ställets läge till dess att

sådant, under loppet af recognoseringen, kan ske från andra utgångs punkter.

Ann. För att under stegning till ett ställe, som af mellanliggande föremål bortkymmes, icke afvika från den rätta linien, kan man begagna följande utvägar.

1:o Finnes compass begagnas den företrädesvis, sålunda, att den stegande, som stadigt bör hålla compassen i samma läge, iakttager att magnet-nålen alltid visar på samma streck.

2:o Iakttager man att stegningen går i oförändrad riktning i förhållande till den stegandes eller andra föremåls skugga; eller och

3:o Sändes en karl i förväg till det ställe dit uppstegningen skall ske, med befallning att derifrån ropa, då den stegande kan rätta sig efter ljudet, o. s. v.

Om karte-tecken.

10. §. För att på papperet beteckna markens olika omvexlingar, begagnar man sig af öfverenskomna tecken, hvilka afbildade föremålets utseende då man föreställer sig se detsam-

ma uppifrån. Då föremålet ligger sjelf i ett vågrätt läge blir saken ganska enkel, men då fråga är att på papperet rita föremål, hvilka icke ligga i samma plan, måste recognosören taga i betraktande ej allenast föremålets form i vågrätt afseende, utan äfven dess beskaffenhet i lodrät riktning.

11. §. För att affatta en höjd, måste recognosören föreställa sig densamma skuren af flera lika högt öfver hvarandra liggande planer. Dessa afskärningar betecknas genom krokiga linier, hvilka, följande backens yta, komma i samma mohn närmare hvarandra, som sluttningen är brantare; och längre från hvarandra, som sluttningen är mindre brant. För att exempelvis i plan afbilda en backe hvars genomskärning vore ab , (se planchen 2, fig. 1) måste recognosören föreställa sig nämde backe afskuren af planerne cd , ef , gh , ik , och i plan med linier beteckna dessa afskärningar, på det sätt fig. 2 å ofvannämde planche utvisar. De kroklinier, som deraf uppkomma beteckna således både backens höjd och form. För att gifva en ännu åskådligare bild af backen, betecknas

slutningarne emellan planerne med streck, hvilka blifva starkare och tätare ju brantare backen är, samt finare och glesare ju mera den är långsluttande; (se planchen 2, fig. 3).

Om man har tillfälle att rita backstrecken med tusch eller bläck, behöfver man ej uppdraga de kroklinier hvilka beteckna de vågräta planernes afskärningar.

13. §. Berg betecknas efter de i 11. §. bestämda föreskrifterna; medelst kroklinier. Då de likväl vanligtvis äro brantare, oredigare och mindre sammanhängande än jordhöjder, blifva äfven linierna mera brutna, och som inga backstreck begagnas, böra de vid renritningen uppdragas. (se planchen 2, fig. 9).

13. §. Alla öfriga föremål afbildas medelst öfverenskomna karte-tecken, på det sätt figurerna å planchen 2 utvisa; men på fältet, under recognoseringen, begagnar man sig, till tidens vinnande, af enklare tecken, hvilka egentligen blott antyda föremålets yttre gränser. (se planchen 2, fig. 11 m. fl.).

14. §. Korporalerna böra väl undervisas, att redigt uppfatta 10:de 11:te 12:te §. §. Man

låter dem ofta, sjelfva upprita genomskärningen af olika terräng, som man för dem med krita uppritar på en tafla.

Recognoseringens utförande.

15. §. Patrull-befälhafvaren erhåller en bestämd instruktion rörande den riktning han skall taga; huru långt recognoseringen bör utsträckas både framåt och åt sidorna, samt huru lång tid han ungefärligen får påräkna. Han bör, så mycket möjligt är, sjelf följa vägen åt, dels för att ej löpa fara att gå villse, dels för att med noggranhet kunna recognosera densamma. Finnes ingen väg att tillgå, söker han en dalsträckning eller en icke skogbeväxt ås, som går i den anbefallta riktningen.

16. §. Patrull-befälhafvaren bör, helst frän någon herrskande höjd, om en sådau i närheten finnes att tillgå, först utse hvilka punkter skola till deras rätta läge på papperet bestämmas; dertill utväljas naturligtvis sådana ställen, hvilka i sig sjelfva äro af vigt, såsom en by, en höjd, en bro, ett vägmöte o. s. v.

likväl måste sjelfva punkten äfven vara lätt igenkännelig på afstånd, på det att inga misstag må kunna uppstå vid syftningarne.

Af denna anledning väljes således ofta ett fristående träd, en enstaka gård, en större sten o. s. v.

Då marken är bruten förstås af sig sjelft att dessa punkter måste ligga hvarandra närmare; uti mera öppen terräng deremot kunna de tagas aflägsnare.

17. §. Under recognoseringen bör ej försummas att taga syftningar till alla anmärkningsvärda föremål, äfven om de äro så aflägsna, att de falla utom papperet, eller icke äro för recognosören åtkomliga, dels emedan dessa linier framdeles kunna bidra att bestämma dessa punkters läge, dels derföre att de lätta sammansättningen af de särskilda karte-utkast.

Vid afskärningar söker man, så mycket möjligt är, att syftningslinierne skära hvarandra i räta eller nära räta vinklar, emedan de mindre fel hvilka vid recognoseringen ej kunna

undvikas, derigenom få det minsta möjliga inflytande.

19. §. Då någon utsändes att enligt 4. §. stega i en gifven syftningslinie, bör han, efter ögonmått, på protocollet uppteckna de föremål hvilka ligga honom närmast. Ofta underlättas en dylik anteckning betydligt derigenom att den utskickade får på sitt papper uppritadt den del af det redan recognoserade, som ligger närmast hans stegningslinie. Patrull-befälhafvaren utsätter sedan på kartan efter skala, de uppstegade afstånden, och inritar de föremål som på protocollet blifvit efter ögonmått upptecknade.

20. §. Först utsättas på kartan de föremål som mest antyda markens egentliga skaplynne och hufvudsakliga form, såsom större höjder, skogar vattendrag och kärr, samt sådana hvilka befordra truppens framkomst, såsom vägar, broar, vadställen m. m. d.; dernäst upptecknas de öfrige, så mycket tiden kan medgifva. Föremålen namn antecknas så mycket möjligt är likaledes hvart vägarne leda.

21. §. Till hvarje utkast bifogas en kort beskrifning upptagande:

- a) Vägars och broars beskaffenhet, och för hvilka vapen de äro farbara.
- b) Vattendragens bredd, om stränderne äro branta, långsluttande, låga, sank, skogbevuxta eller icke.
- c) Om vadställen finnas? deras bredd och djup, samt bottens beskaffenhet.
- d) Om skogen är tät, stenbunden, sank samt af hvilka vapen den kan genomgås.
- e) Kärrets omfång, om det är ogenomträngligt, eller om gångstigar lätta dess öfvergång.
- f) Åsars ungefärliga höjd, om de äro skogbevuxta eller icke, marschbara eller ej.
- g) Byar och gårdar, om de äro af träd eller sten; åboernes antal; huru många hästar och andra kreatur der finnas o. s. v.

Recognosering med flere patruller.

22. §. Då, med nödig tillgång på manskap, ett karte-utkast skall hastigt uppgöras

öfver en vidsträcktare nejd, afdelas dertill flere patruller under en eller tvenne officerares befäl. Hvarje patrull bildas enligt de i r. §. meddelade föreskrifter.

23. §. Officeren fördelar och anvisar de hvarje patrull tillhörande recognoserings-områden, så väl till riktning som längd och bredd. Härvid iakttages att de böra något öfverskjuta hvarandra, dels för att luckor dem emellan ej må uppkomma, dels, och i synnerhet, för att äga på de närmast till hvarandra stående patrullers karte-utkast, gemensamma punkter, hvilka göra sammanfattningen både säkrare och lättare. Likaledes underrättar officern patrullbefälhafvaren om den ungefärliga tid inom hvilken recognoseringen bör vara fulländad.

24. §. Hvarje patrull utför sedan sin recognosering på det i 15—21 §. §. föreskrifne sätt. På vissa af officeren förut bestämda ställen eller afstånd stanna patrullerne, och afsända en eller två man för att uppsöka hvarandra, och underhålla sambandet. Dessa ställen utmärkas på utkastet och antecknas äfven i hvil-

ken riktning de närmaste recognoserings patrullerne då stodo.

25. §. I händelse af fiendligt anfall iakttagas de för smygpatruller meddelade föreskrifter (se Fält-Tjenst för korporals skolorna §. §. 86—88).

26. §. Efter slutad recognosering samla patrullerne sig till det ställe som officern förut bör anvisa. Hvarje patrull-befälhafvare öfverlemnar sitt karte-utkast och åtföljande beskrifning till officern, hvilken sjelf besörjer deras sammanfogning, och uppgör, om tiden det medgifver, ett sammandrag af de lemnade beskrifningarne.

B Fig. 1.

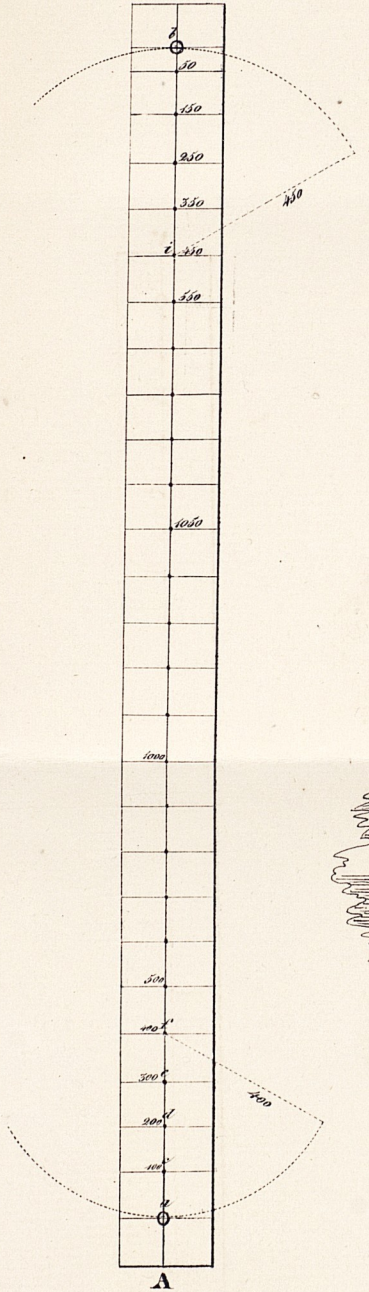

Fig. 2.

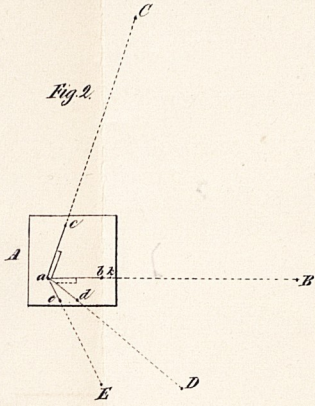

Fig. 3.

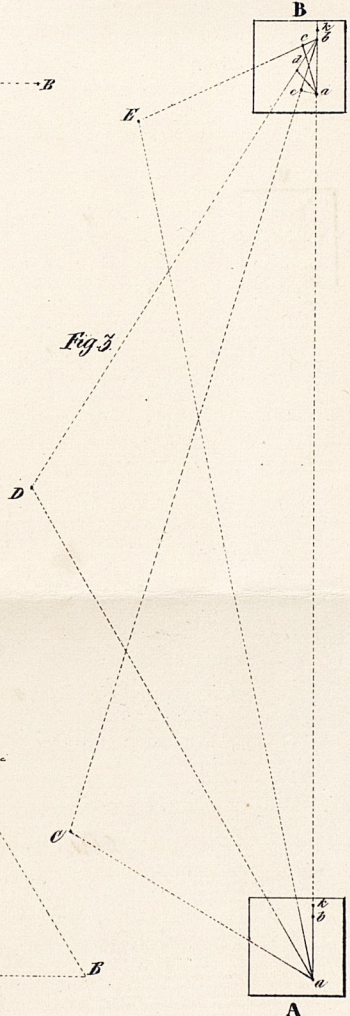
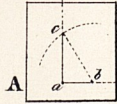
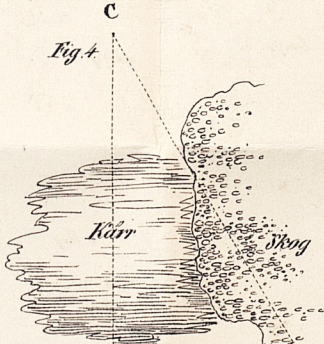
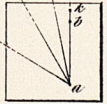

Fig. 4.

A

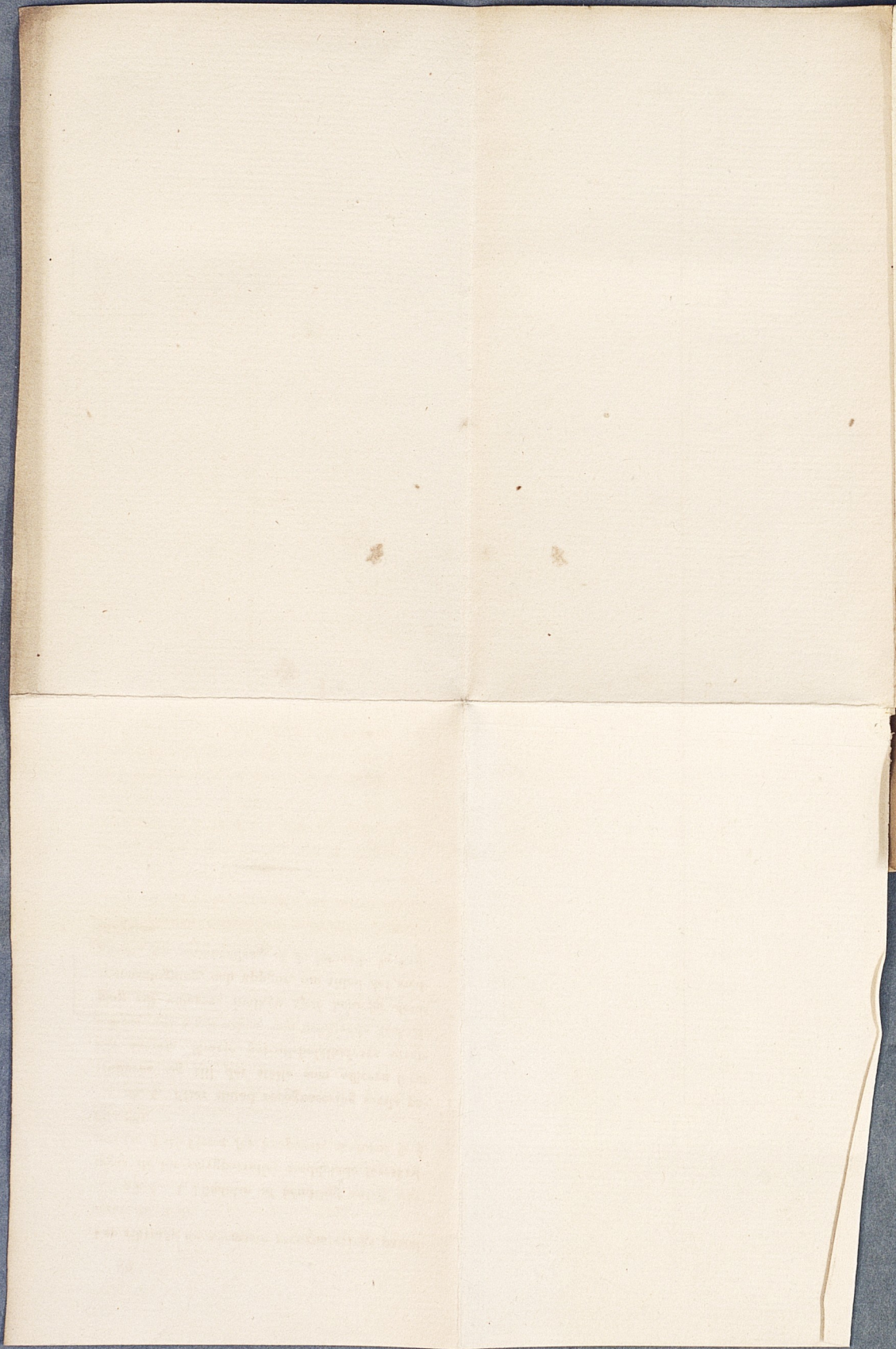

Fig. 1.

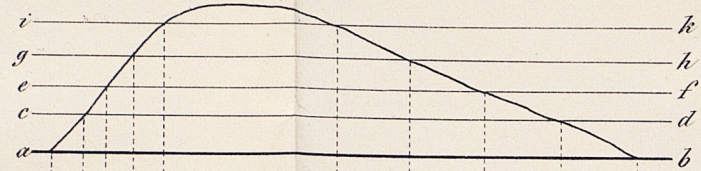

Fig. 2.

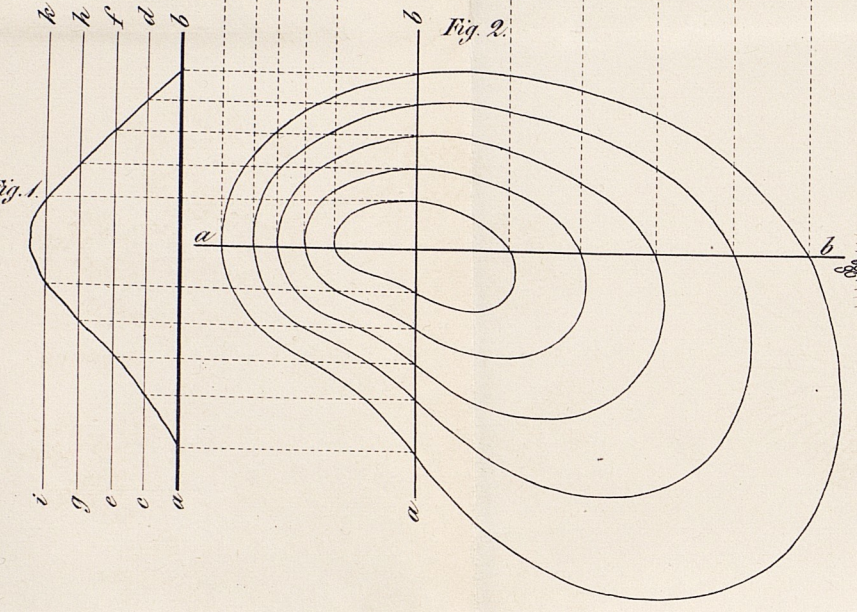

Fig. 3.

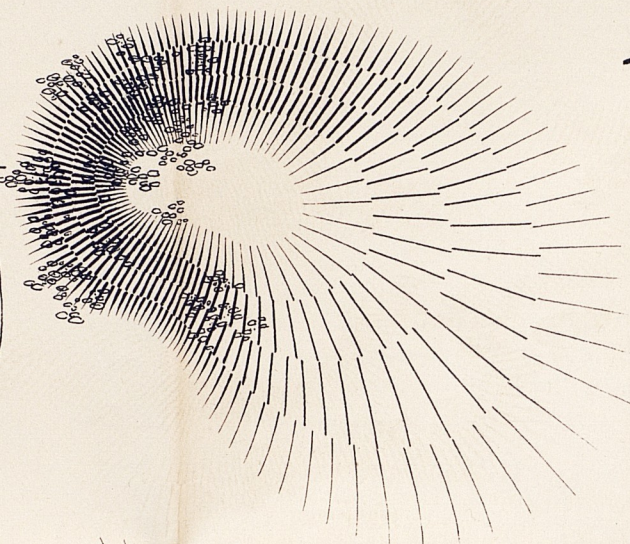

Fig. 4.

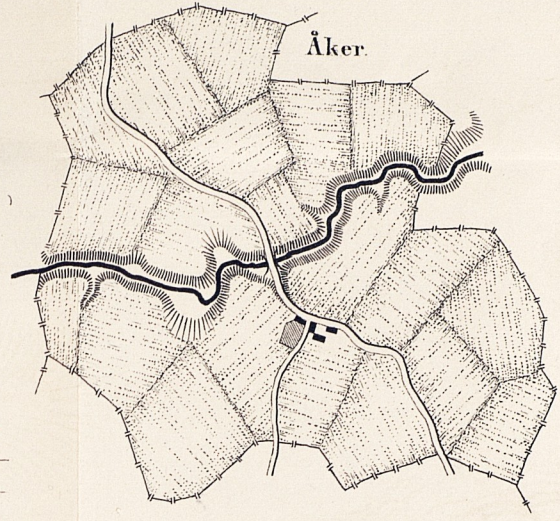

Fig. 5.

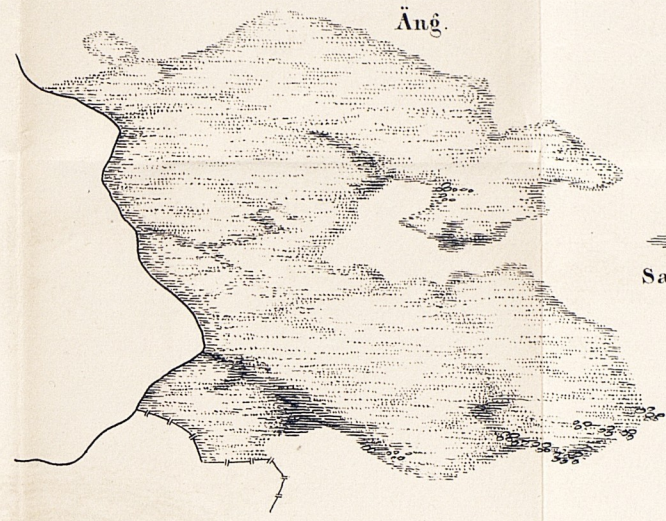

Fig. 6.

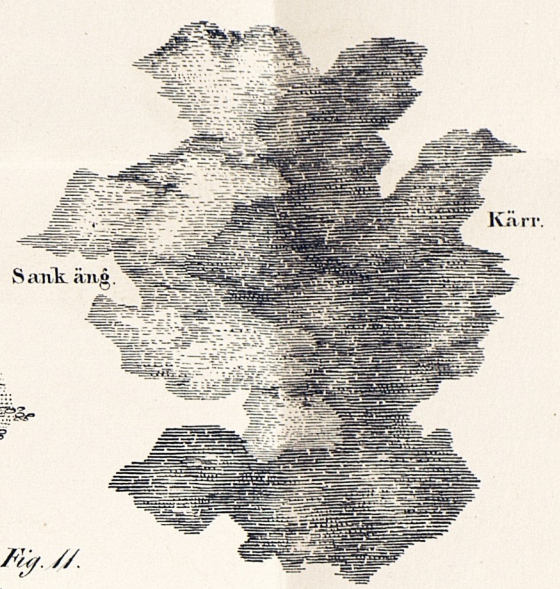

Fig. 9.

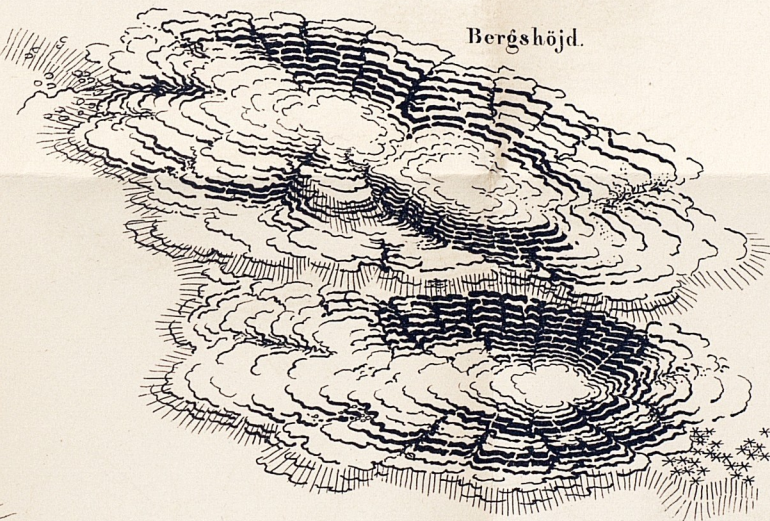

Fig. 11.

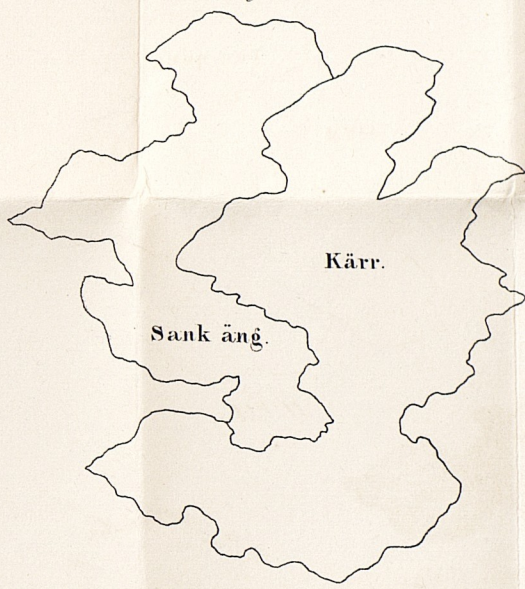

Fig. 8.

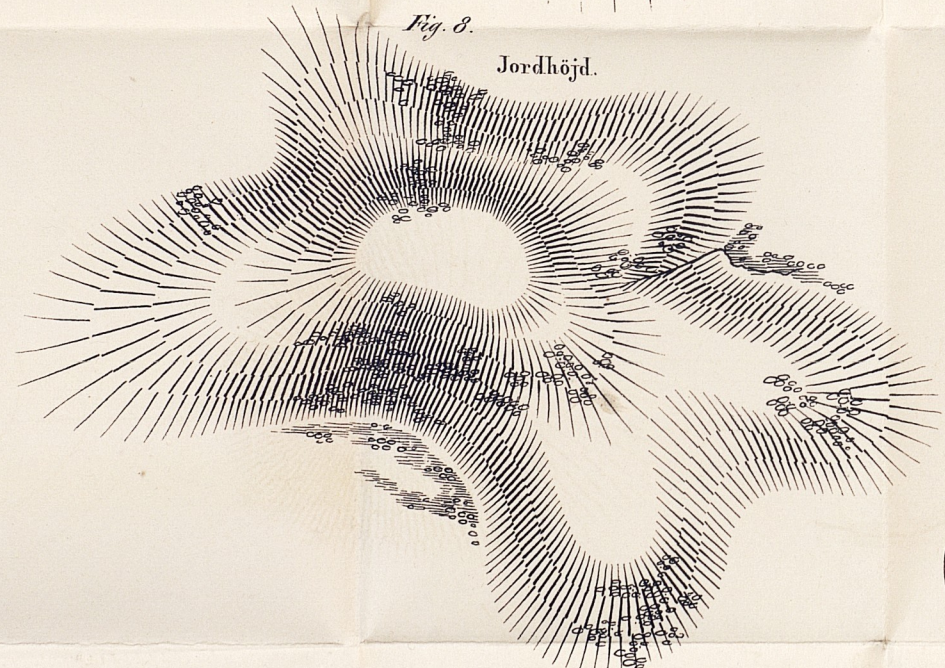

Fig. 10.

Fig. 7.

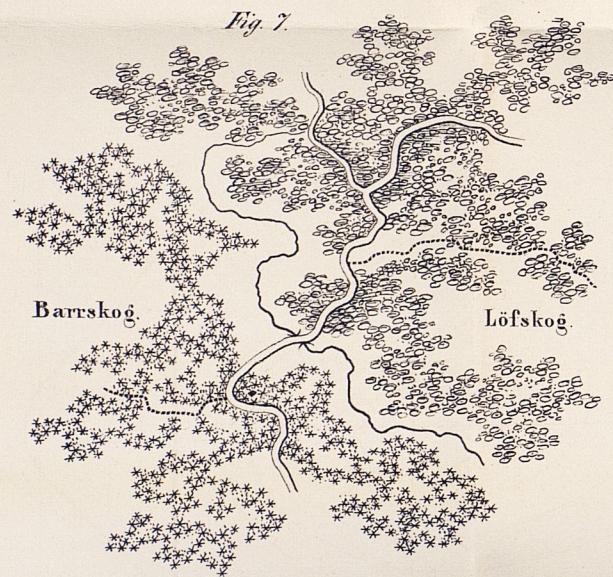

Fig. 13.

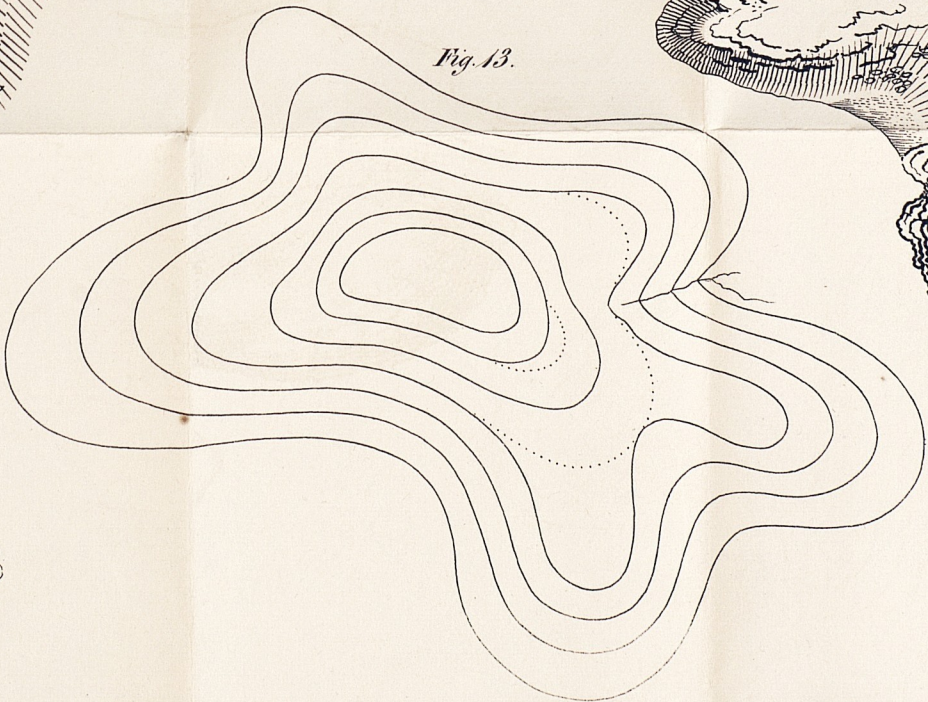

Fig. 14.

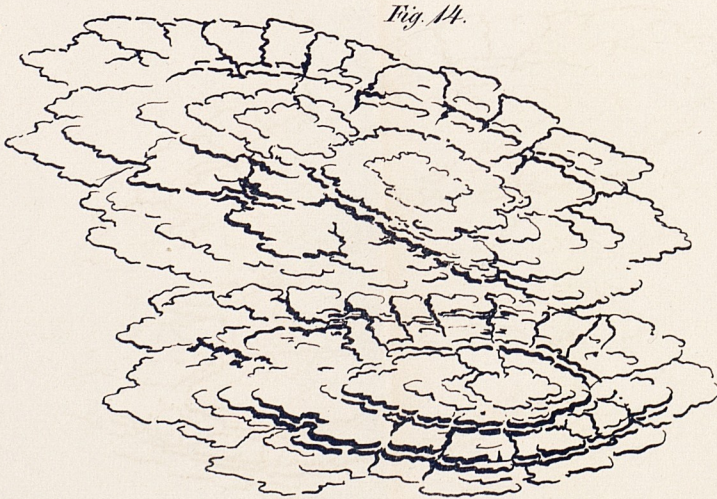
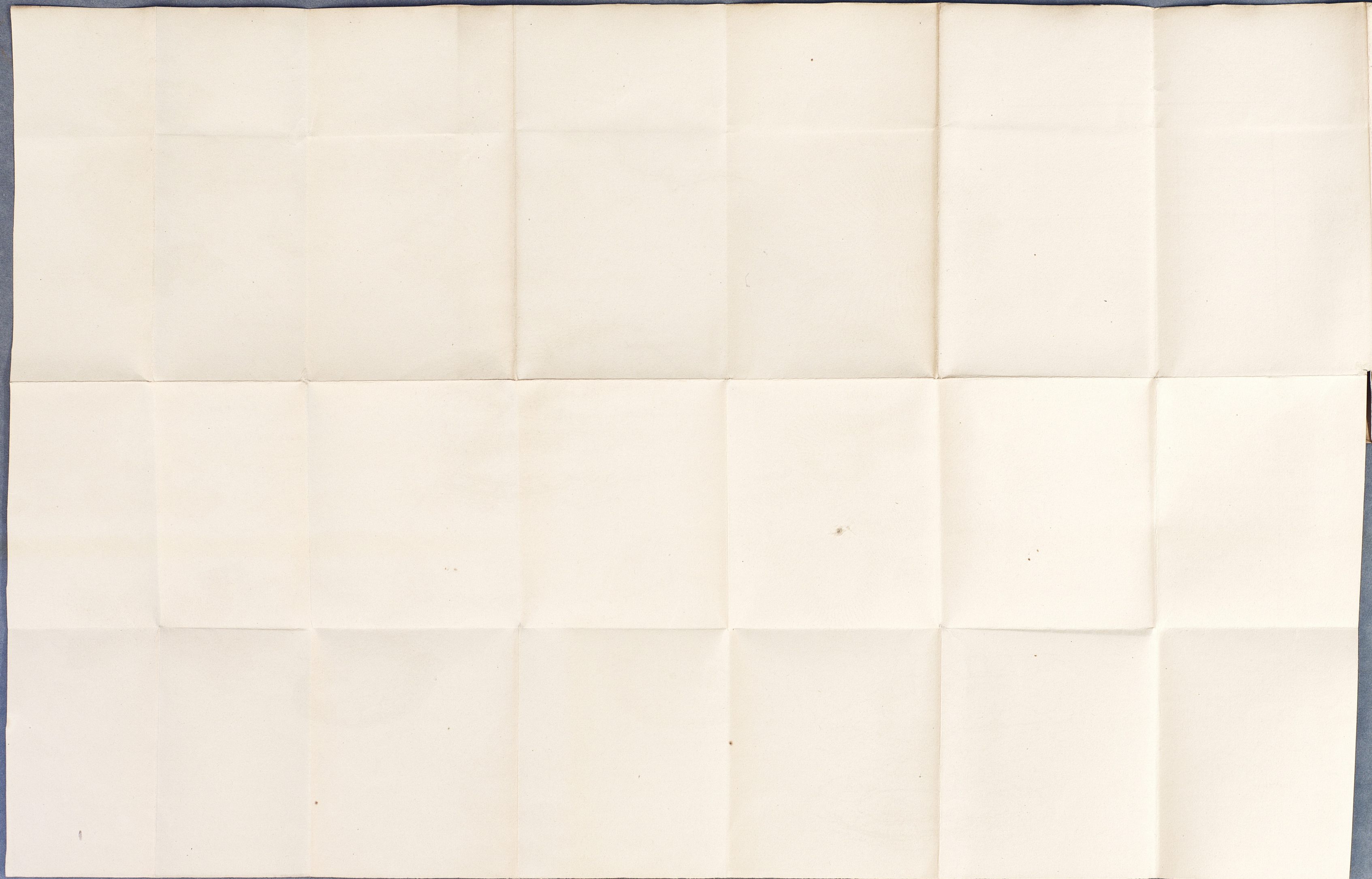
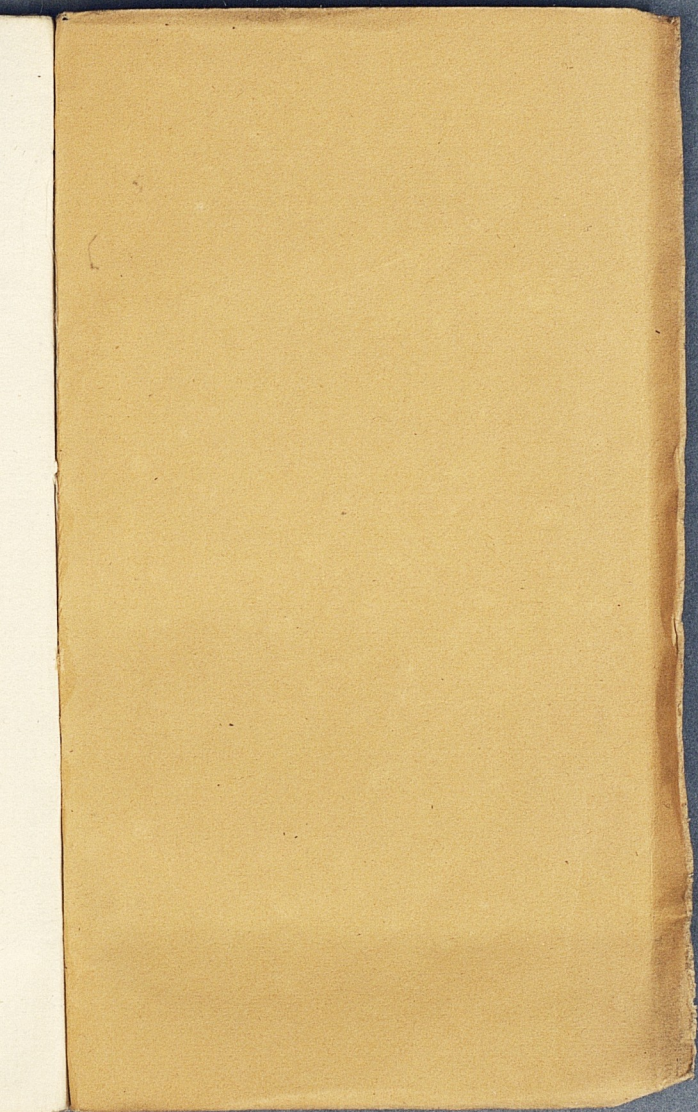
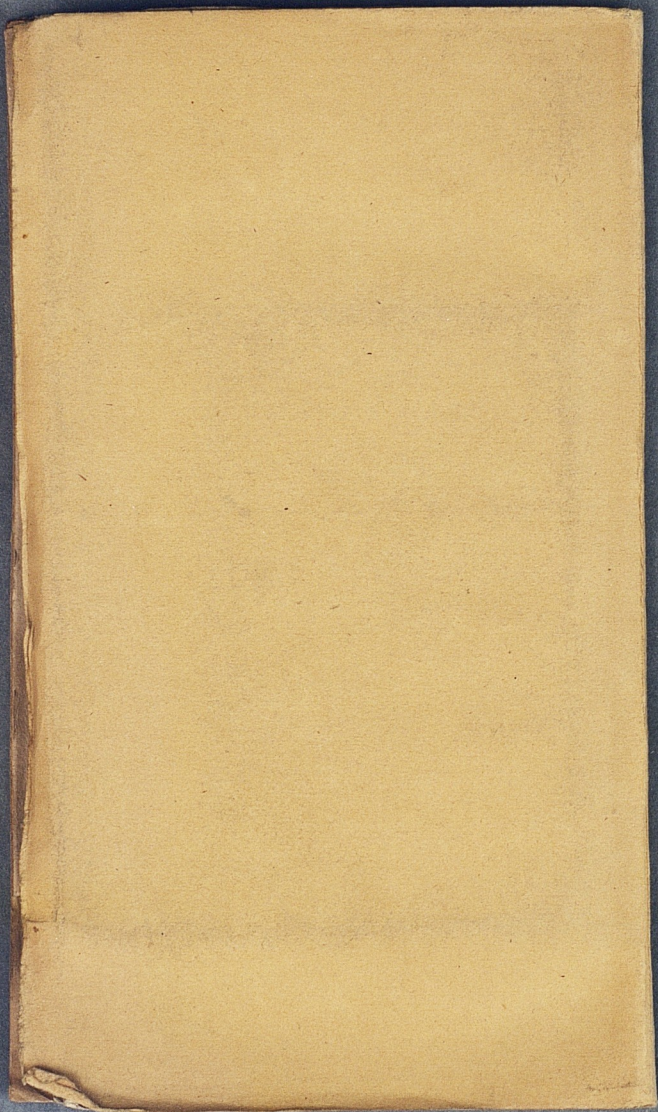

Fig. 12.

www.books2ebooks.eu